

Dekunu Tezoj pri Fojerbaĥ (Feuerbach) (skribitaj en Bruselo en printempo de 1845)

K. Marks

1. La ĉefa difekto de ĉiu ĝisnuna materialismo -tiun de Fojerbaĥ enkalkulante- estas, ke la objekto, la realeco, la sentado, estas konceptata nur sub la formo de *objektiveco* aŭ *intuicio*; sed ne kiel *homa senta aktiveco*, praktiko, kaj ne subjekte. Pro tio okazis, ke la aktiva flanko, en kontraŭstaro al materialismo, estis disvolvigata de la idealismo, -tamen nur abstrakte, ĉar la idealismo kompreneble ne konas la realan, sentan aktivecon mem. Fojerbaĥ volas sentebajn, de la pens-objektoj reale disigitajn objektojn; tamen li konceptas la homan aktivecon mem ne kiel *objektecan aktivecon*. Tial li observas en la "Esenco de Kristanismo" nur la teorian agmanieron kiel la vere homan, dum la praktiko estas konceptata kaj fiksata nur en sia malpure-judeca fenomenaj formo. Li tial ne komprenas la signifon de la "revolucion", praktike-kritikan aktivecon.
2. La problemoj, ĉu al homa penso atingas la objekta vereco aŭ ne, estas nenia problemoj de la teorio, sed ĝi estas *praktika* problemoj. En la praktiko devas la homo pruvi la verecon, t.e. la realecon kaj potencon, ĉi-flankecon (*Diesseitigkeit*) de sia penso. La disputo pri la realeco aŭ nerealeco de penso, kiu sin izoligas de la praktiko, estas pure *skolastika* problemoj.
3. La materialista doktrino, ke la homoj estas la produktaĵoj de la cirkonstancoj kaj edukado, kaj tial aliigitaj homoj estas produktaĵoj de aliaj cirkonstancoj kaj ŝanĝita edukado, forgesas, ke la cirkonstancoj estas aliigitaj de la homoj mem, kaj ke la edukanto mem devas esti edukata. Tial ĝi venas neeviteble al tio, ke la socio estas disigata en du partojn, el kiuj la unu superstaras super la socio (ekz. Ĉe Robert Oŭen).
La samtempokazo de la ŝanĝiĝo de la cirkonstancoj kaj tiu de la homa aktiveco povas esti konceptata kaj racie komprenata nur kiel "revoluciiga" praktiko.
4. Fojerbaĥ ekiras de la fakto de homa memfremdigo (*Selbstentfremdung*), la duobligo de la mondo en religian, imagitan, kaj en realan mondon. Lia laboro konsistas en la dissolvo de la religia mondo en ĝian surteran fundamenton. Li ne atentigas, ke, post la plenumo de tiu ĉi laboro, la ĉefa afero restas ne ankoraŭ tuŝita. La fakto mem, ke la surtera fundamento sin levas de si mem, kaj kiel memstara regno en la nuboj fiksiĝas, estas nur klarigata de la fakto, ke tiu ĉi surtera fundamento mem estas disŝirita kaj kontraŭdiras al si mem. Tial ĉi-fundamento mem devas esti unue komprenata en sia kontraŭdiro, kaj poste per la nuligo de la kontraŭdiro, praktike revoluciigata. Tial ekz., post kiam la surtera familio estas malkovrita kiel la sekreto de la sankta familio, tiam la unua devas nun esti kritikata teorie kaj revoluciigata praktike.
5. Fojerbaĥ, ne kontenta je la *abstrakta penso*, apelacias al la *senta*

intuicio; tamen li konceptas la sentadon ne kiel praktikan, homecesentan aktivecon.

6. Fojerbaĥ dissolvigas la religian enton en la homan enton. Sed la homa ento estas neniam abstraktaĵo enstanta en unuopa individuo. En sia realeco, ĝi estas la tuto (*das Ensemble*) de la sociaj rilatoj.

Fojerbaĥ, kiu ne eniras en la kritikon de tiu ĉi reala ento, estas tial devigata:

1. fari abstrakton el la historia procezo kaj fiksi la religian animon por si mem, kaj meti antaŭ sin abstrakte *-izolite-* homan individuon;
 2. ĉe li, pro tio, la homa ento estas konceptata nur kiel "speco", kiel interna, muta, kaj plurajn individuojn nur *nature* kunliganta universaleco.
7. Fojerbaĥ tial ne atentigas, ke la "religia sentimento" mem estas *socia produktaĵo*, kaj ke la abstrakta individuo, kiun li analizas, en realeco apartenas al ajna definitiva socio.
 8. Socia vivo estas esence *praktika*. Ĉiuj misteroj, kiuj trompelogas la teorion al la mistiko, trovas sian racian solvon en la homa praktiko kaj en la kompreno de tiu ĉi praktiko.
 9. La altaĵo, je kiu la *intuicia* materialismo, t.e. la materialismo, kiu ne komprenas la sentadon kiel praktikan aktivecon, kulminas, estas la intuicio de unuopaj individuoj en la "civila socio" ("*bürgerliche Gesellschaft*").
 10. La starpunkto de la malnova materialismo estas la "civila" socio; la starpunkto de la nova materialismo estas la *homa* socio, aŭ la sociigita homaro.
 11. La filozofoj nur diversmaniere *interpretis* la mondon, tamen estas necese ĝin aliigi.

(Laŭ la teksto publikigita de Engels unuafoje en 1888).